

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 1(36)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзієвський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородин І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 26 грудня 2012 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 1 (36). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2013. — 228 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

Грідчина М. В.

Про додану вартість як показник результатів діяльності сучасних корпорацій 126

Гулей А. І.

Фінансові інновації як чинники конкурентоспроможності країни 130

Strelchenko N. M., Temnyk I. O.

Problem statement in general and its connection with more scientific and prscitcal tasks 138

Шклярчук С. Г.

Основні засади венчурного фінансування інноваційних технологій 144

Шмаглій О. Б.

Національна економіка України в умовах СОТ: специфіка розвитку продовольчого сектору 150

Бігдаш В. Д.

Тенденції розвитку механізмів управління в діяльності страхових компаній України 154

Магеррамзаде Алібала Саттар огли

Аналіз здійснення антикризової політики в Україні 162

Воронков С. О.

Чинники розвитку інноваційного потенціалу сучасного підприємства 168

Мехметі І.

Механізми підтримки аграрного сектору в ЄС 173

Омельченко О. В.

Проблеми аналізу економічної ефективності інвестиційних проектів у сферу екології 181

Соркін Б. В.

Проблеми і перспективи розвитку державного управління у сфері підприємництва в сучасній Україні 185

Теленько В. В.

Економічна безпека підприємства в системі безпеки держави 190

Тищик С. М.

Шляхи входження України у світове інформаційне середовище інноваційно-інвестиційної діяльності 195

Шестак М. Л.

Економічні моделі розвитку державних підприємств в умовах сучасного ринку (досвід КНР) 201

Бутар Г. М.

Розвиток ринку фінансового лізингу в Україні 207

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 211**Корсак К. В., Тарутіна З. Є.**

Засоби створення ноопедагогіки у XXI ст. 211

Столярова Т. О.

Використання сучасних інформаційних технологій навчання майбутніх фахівців з економіки, прикладної математики та комп'ютерних наук у МАУП 214

Тюкман А. А.

Теоретичні і методологічні основи психології здоров'я 220

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 226

**НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ СОТ:
СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ**

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 1(36), с. 150–153

Розглядаються принципи розвитку продовольчого сектору економіки з урахуванням вимог Світової організації торгівлі та циклічного характеру виробництва у сировинній зоні. Однією з характерних рис цього дослідження, яка відображає його специфіку, є аналітичне визначення сучасного інтегрованого комплексного впливу основних зовнішніх чинників розвитку продовольчого сектору національної економічної системи України — регулювань СОТ, фінансової кризи та кон'юнктури світових продовольчих ринків.

Вступ України до СОТ, що відбувся чотири роки тому (2008 р.), збігається з періодом між світовою продовольчою кризою та світовою фінансовою кризою. Відповідно, деяких ризиків торговельної лібералізації, що здавалися неминучими, вдалося уникнути, а інші обернулися шоком для національних виробників. Виокремимо найбільш чутливі до зовнішніх впливів галузеві продовольчі ринки й дослідимо актуальні проблеми їх розвитку в умовах зростання впливу екзогенних чинників.

Уже більше чотирьох років (з травня 2008 р.) Україна є повноправним членом Світової організації торгівлі — відтак останніми роками досліджувана проблематика стала предметом підвищеної уваги вітчизняних і зарубіжних економістів, про що свідчать публікації в економічних виданнях, вихід фундаментальних праць та введення цих питань до складу підручників. Залучення багатоаспектних системних досліджень концептуального характеру, за результатами В. М. Гейця, А. С. Лисецького, П. М. Макаренка, П. М. Музики, Т. О. Осташко, В. О. Точиліна, Л. Водачека, Ф. Емері, І. Ансофа, К. Боумена, Є. Бріггема, Б. Карлофа та інших відомих науковців, передбачає комплексне охоплення відкритих і нагальних питань неупередженого аналізу

процесів, що відбуваються в продовольчому сегменті національної економіки України на початковому періоді членства країни в СОТ. Особливої актуальності набувають питання визначення критичних груп продовольчих товарів, дослідження впливу зміни митних тарифів на конкурентоспроможність продовольчих товарів, аналіз ефективності тарифного захисту продовольчого ринку країни. У центрі нашої уваги перебувають також питання визначення переваг і ризиків встановлення ЗВТ з ЄС для певних продовольчих галузей, можливості використання захисних заходів.

Розглянемо формування неупередженої системної оцінки можливих перспективноредомінантних варіантів функціонування вітчизняного продовольчого сегменту національної економіки в системі світогосподарських зв'язків, виходячи з результатів аналізу процесів, що відбуваються на продовольчих ринках країни на початковому періоді членства України в СОТ, попередньому виявленні критичних груп товарів, виробництво яких потребує державної підтримки.

Країни — члени СОТ вимагають від України дотримання основних положень угод СОТ і виконання домовленостей, досягнутих Робочою групою зі вступу України до

СОТ. Найбільші застереження викликають наслідки торговельної лібералізації для харчово-промислового і сільськогосподарського сегментів української національної економіки. Проте конкретні умови вступу певний час лишалися остаточно невизначеними, але песимістичні прогнози щодо наслідків лібералізації для продовольчого сектору національної економіки були повністю достовірними [1; 2; 3] і вже тепер можна стверджувати, що вони повністю справдилися: зростання впливу екзогенних чинників стало шоковим для національних виробників тваринницької продукції, а для експортоорієнтованих виробників рослинницької галузі ситуація майже не змінилася (адже на українському зерновому ринку давно працюють транснаціональні корпорації, пристосовані до умов СОТ).

Характерним прикладом зростання впливу екзогенних чинників (в основному — це фактично вже трирічний вплив регулювань СОТ) є радикальні зміни ситуації на ринку м'яса і м'ясопродуктів. Екзогенні чинники дуже динамічно й комплексно впливали на внутрішній ринок м'яса і м'ясопродуктів, посилюючи або послаблюючи один одного: у період 2008–2009 рр. ситуація для вітчизняних виробників м'яса та м'ясних продуктів стрімко змінюється від позитивної до негативної і в зворотному напрямку, генеруючи цілий ланцюг зовнішніх струсів для вітчизняної продовольчої системи.

Кінцеві підсумки впливів лібералізації тарифних і нетарифних режимів на ринок м'яса та м'ясних продуктів такі: за останні два роки імпорту м'яса зріс у 2,2 раза, найбільше зріс імпорту свинини — у 3,1 раза проти попереднього року. Відповідно частка імпортного м'яса у внутрішньому споживанні досягла майже 25 % (для порівняння: у 2007 р. споживалося 11,5 % імпортного м'яса). Розпочалося масоване зростання імпорту дешевої неякісної м'ясної сировини, особливо для виробництва ковбасних виробів. Як свідчать дослідження, імпорту морожених обвалених частин тушок і субпродуктів птиці протягом року в кількісному вимірі зріс у 28 разів, зокрема з країн Європи — у 27 разів. Тут необхідно зазначи-

ти, що імпорту м'яса механічної обвалки у країни ЄС взагалі заборонено, а в Україні після вступу до СОТ імпорту мито на цю продукцію було знижено до 5 %. Також ЄС забороняє імпорту м'яса тварин, при відгодівлі яких використовувалися гормони росту, у нас же після вступу до СОТ це офіційно дозволено [4; 5; 6].

Ще один приклад чутливого товару — масло вершкове. Тільки за перший рік членства у СОТ Україна перетворилася з чистого експортера цієї продукції на чистого імпортера. Обсяги експорту зменшилися на 88 %, натомість обсяги імпорту зросли у 157 разів. Виробники масла втрачають позиції на експортних та на внутрішньому ринках — у результаті виробництво вершкового масла у 2010 р. знизилося майже на 20 % відносно 2009 р.

Окремо слід окреслити загальні риси економічної ситуації, що склалася на ринку цукру. Протягом 2008–2009 рр. ціни на цукор на споживчому ринку зросли на 58,2 %, що пояснювалося загрозою дефіциту цукру на цьому ринку. Місткість внутрішнього ринку цукру експерти оцінюють в 1,8–2 млн т на рік, тобто при виробництві буряку на рівні 12 млн т і, відповідно, виробництві бурякового цукру — 1,5 млн т, частину внутрішнього попиту, принаймні 2,5 млн т у рамках тарифної квоти, необхідно забезпечити за рахунок імпорту.

Загострення ситуації відбулося через скорочення посівів цукрового буряку і низьку врожайність. Тенденція скорочення посівів триває вже кілька років і пояснюється низькою рентабельністю виробництва. У 2009 р. площі під цукровим буряком зменшились на 13,7 % порівняно з попереднім 2008 р., і становили 327,6 тис. га. У результаті, залежність внутрішнього ринку від імпорту цукру-сирцю зростає. Ця залежність формувалася не один рік, і вступ до СОТ лише формально її закріпив встановленням імпоротної тарифної квоти на цукор-сирець із цукрової тростини. Якщо у 2008–2009 маркетинговому році було імпортовано 121 тис. т, то в 2009–2010 маркетинговому році потреба в імпорті становила 250 тис. т. Причому, якщо до біопа-

ливого буму собівартість цукру з буряку перевищувала собівартість тростинного цукру, то останніми роками світові ціни на тростинний цукор зросли і перевищують внутрішні. Отже, дефіцит пропозицій цукру власного виробництва на ринку та високий рівень світових цін на цукор спричинили тенденцію до відповідного зростання цін на внутрішньому споживчому ринку.

Таким чином, в умовах посилення залежності від глобальних процесів на тлі поглиблення взаємодії зовнішніх чинників впливу та внутрішніх факторів розвитку галузевих агропродовольчих ринків в умовах трирічного членства в СОТ та світової фінансової кризи, найбільш критичними та вразливими стали ринки м'яса та м'ясних продуктів, молока і молочних продуктів та цукру. На ринку м'яса та м'ясних продуктів найбільш критичною для національних виробників є ситуація на ринку свинини. На ринку молочних продуктів найбільш проблемною є ситуація щодо вершкового масла як для споживачів з огляду на зростання цін, так і для виробників з огляду на зниження обсягів експорту, зростання імпорту та істотного скорочення внутрішнього виробництва практично по всьому спектру асортиментних позицій, крім йогуртів неароматизованих.

Регулювання внутрішнього ринку м'яса та м'ясопродуктів в умовах фінансової кризи має бути спрямоване на формування внутрішнього попиту, недопущення зростання цін та уникнення дефіциту пропозиції м'ясної сировини на внутрішньому ринку. Ефективне регулювання неможливе без створення системи моніторингу цінової конкурентоспроможності критичних груп товарів на агропродовольчому ринку, умов коливання валютних курсів і цінової кон'юнктури світових агропродовольчих ринків.

Оскільки в умовах фінансової кризи ринок молочних продуктів виявився найчутли-

вішим і світові ціни на молочну продукцію різко впали, необхідно активізувати роботу щодо створення та підтримки обслуговуючих кооперативів для виробників молочної сировини і встановити мінімальні закупівельні ціни на молоко.

Необхідно зупинити зростання імпорту неякісної м'ясної сировини в інтересах споживача та національних виробників. Зокрема, у ході переговорів щодо створення зони вільної торгівлі з ЄС доцільно встановити винятки щодо чутливих товарів агропродовольчої групи. Водночас слід прискорити роботи з гармонізації законодавства у сфері стандартизації та оцінки відповідності європейським нормам з метою розширення експортних ринків та сертифікації українських молокопереробних підприємств для роботи на ринках ЄС, Росії та інших країн.

Література

1. Наслідки вступу до СОТ для української економіки: оцінка цінової конкурентоспроможності // Звіт аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки Програми розвитку ООН / А. Баяр, І. Кобута, Є. Шкарбан, В. Жигадло та ін. — К., 2007. — 39 с.
2. Осташко Т. Агропродовольчий ринок України в умовах СОТ: аналіз умов доступу, конкурентоспроможності товарів і засобів захисту // Український соціум. — 2008. — № 1(24). — С. 121–130.
3. Волощенко В. Ю. Економічні оцінки впливу митного тарифу на імпортозаміщення в Україні // Економіка прогнозування. — 2007. — № 3. — С. 110–121.
4. Report of the Working Party on the accession of Ukraine to the World Trade Organization // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wto.org/english/news_e/pres08_e/pr511_e.htm
5. Система світової торгівлі ГАТТ/СОТ в документах. — К.: УАЗТ, 2000. — С. 50–71.
6. Draft general budget 2010. Agriculture and rural development. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eurlex.europa.eu/budget/data/P2010_VOL4/EN/nmctitle/123A5/index.html

На основі аналізу розвитку продовольчих ринків України на початковому етапі членства країни в СОТ визначені критичні групи продовольчих товарів, виробництво яких потребує державної підтримки. Оцінено вплив зміни митних тарифів на конкурентоспроможність продовольчих товарів та ефективність захисту вітчизняного продовольчого ринку. Подано моделювання процесів ціноутворення товарів критичних продовольчих груп.

На основе анализа развития продовольственных рынков Украины на начальном этапе членства страны в ВТО определены критические группы продовольственных товаров, производство которых требует государственной поддержки. Оценено влияние изменений таможенных тарифов на конкурентоспособность продовольственных товаров и эффективность защиты отечественного производственного рынка. Представлено моделирование процессов ценообразования товаров критических продовольственных групп.

On the basis of unbiased analysis of Ukrainian food markets at the initial stage of country's WTO membership, the crucial groups of food products requiring state backing in their production are identified. The impact of custom tariffs changes on the competitiveness of food products and the effectiveness of the tariff protection of domestic food market are assessed. The modeling of price-formation processes in crucial groups of food products is presented.

Надійшла 5 листопада 2012 р.